

"PROLETAREC"  
je delavski list  
za  
misleče čitatelje.

# PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NO.—ŠT. 1195.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office  
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 7. AUGUSTA (AUGUST 7th,) 1930.

Published weekly at  
3639 W. 26th St.

Drugi najstarejši  
jugoslovanski  
socialistični list.

LETO—VOL. XXV

# VARANJE S KONGRESNIMI PREISKAVAMI

## KAJ JE ODKRILA KOMISIJA, KI JI NAČELJUJE HAMILTON FISH, V PREISKAVAH KOMUNISTOV

Poteza, s katero so hoteli obrniti pozornost javnega  
mnenja na "rdečo nevarnost", izjavljena

Zbornica poslancev (House of Representatives), katere edini "sloves" je, da je izmed vseh parlamentov civiliziranih držav najbolj brezizrazna, s članji majhnega obzorja in nizke mentalitete (tip povprečnega ameriškega "političana"), je pred tedni sprejela predlog, da preiše komunistične aktivnosti v Zed. državah, menda zato, da dožene katerega dne in ob kateri ura se prične revolucija.

### Komedije, ki mnogo stanejo

Kongresne preiskave stanejo mnogo denarja, nekatere do par sto tisoč dolarjev. Večinoma se vrše na prazen nič, iz dolgočasa poslancev, ali pa zato, da potolažijo bodisi delavce na kaki dolgotrajni stavki in jih navdajo z novimi upi, katere jim nikoli ne izpolnijo, ali da pomirijo farmarje, ne da bi jim z dolgovzanimi razpravami kaj koristili. Včasi preiskujejo kako stvar bolj resno, npr. reči, ki se tičejo privatnih interesov, in tedaj zelo pazijo, da jim koristijo kolikor največ mogoče.

Sempatam podvzamejo poslanci na stroške ljudstva tudi kako preiskavo zato, da odvrnejo pozornost javnega mnenja s pomočjo kapitalističnega časopisa od resnih problemov, npr. od vprašanja brezposelnosti in propadanja farmarjev, ter ga obrnejo na kako drugo stvar. Taka "druga stvar" je tudi kongresna preiskava komunističnih aktivnosti, s katero so začasno prestali 30. julija in bo zoper obnovili proti jeseni, ko se poslanci vrnejo s počitnic. Iz tega sledi, da se revolucija ne bo dogodila pred Božičem, kajti drugače se bi patriotični kongresniki nedvomno žurili s preiskavo in obvarovali zvezdnato zastavo, ameriške institucije in ustavno vlado onečaščenja in strmoglavljenja.

### Puhloglavost komisije

Preiskovalni komisiji načeljuje kongresnik Hamilton Fish Jr. iz New Yorka. On in drugi člani komisije so z zaslisanji, ki so jih vodili, pokazali le to, da so zelo omejeni ljudje, puhloglavni babitti, ki imajo sicer šole, ki znajo govoriti in obljubovati, ki so po poklicu avokatje ali kar že, in ki smatrajo, da je najlažje delo preiskovati "nevarnost", ki vlada v domišljiji plutokratov in histeričnih "stodostotnih patriotov".

V zaslivanjih v New Yorku so izvedeli, da je v Zed. državah okrog 79,000 ljudi, ki so simpatičarji ali člani komunističnih organizacij. Komunistična stranka kot tako ima samo okrog pet tisoč članov, ki pa so zelo aktivni. Tiste patriotične organizacije, ki se pečajo največ z bojem proti "rdeči nevarnosti", imajo glasom prič, ki so nastopile pred komisijo, 1,089,107 članov, torej cel milijon več kot pa je organiziranih komunistov in njihovih simpatičarjev. Razen tega imajo na svoji strani kongres in vse druge zbornice v Uniji, kabinet, in praktično vse propagandistična sredstva, kot časopisje, film in radio. Nad 90% članstva in simpatičarjev komunističnih organizacij tvorijo Slovani, Mehikanci, crnici in razen teh trinajst drugih narodnostnih skupin, je izvedela komisija.

### Odkrita beseda na pravem kraju

Komisija je zelo pristranska, razen tega že naduto reakcionarna, kar ji je v zaslivanjih, ki jih je vodila v Chicagu, odprto povedal Arthur Fisher, predsednik American Civil Liberties unije čikaškega distrikta. Fisher je argumentiral, da so gotove organizacije vplivale na policijo, da naj provocira komunistične manifestacije brezposelnih, razen tega so na drugi strani opogumljali komuniste, da naj ne odnehajo, medtem pa so se obrnili na kompanije za denarno podporo v vojni "proti komunizmu". Eni takih organizacij, ki jo je imel Fisher v mislih, načeljuje Harry Young, vodja agenture, ki zalaga kompanije s treniranimi agenti provokatorji in špijoni. Če ne bi bilo "komunistične nevarnosti", se bi morali ljudje kot je Harry Young lotiti kakega težjega dela, zato pa "nevarnost" sami ustvarjajo vselej kadar se kapitalisti branja prisnevat v njihove blagajne.

### Woll ne more skriti sovraštva

Strupeno sovraštvo do komunistov in Rusije je pokazal tudi pred to komisijo reakcionar Matthew Woll, podpredsednik A. F. of L. Če bi bilo po njegovem, bi se zapodilo v Atlantik ali Pacific celo člane ruske trgovske komisije, vlcic temu, da znašajo njihova naročila v tej deželi okrog sto milijonov dolarjev na leto in več.

Komedijo s to preiskavo so obsodili mnogi kapitalistični listi, ki odprto priznavajo, da je moskovska "rdeča nevarnost" izmišljena, in kolikor jo je, ima svoje zaledje v ekonomski depresiji.

Cas bi bil, da izvoli ameriško ljudstvo prihodnjo jesen nekaj poslancev, kakor je bil pokojni Berger. Priliko mu daje socialistična stranka s svojimi kandidati.

## VRETJE NA KITAJSKEM



Sun jat Senova revolucija za emancipacijsko Kitajske in njenega ljudstva, ki je bila začeta pred mnogimi leti, ni še dovršena in še dolgo ne bo. Že več let se giblje Kitajska v znamenju civilne vojne. Prvotno so se borile kitajske nacionalistične čete proti reakcionarnim militaristom, za program, ki je obe al dejeli veliko dobrega. Toda nacionalisti so se končno razdelili. Večinska struja je postala nazadnjaška, ekstremni struji pa so dali ime "komunisti". Nacionalistična vlada s sedežem v Nankingu ima sedaj vojno s "komunističnimi četami", o katerih širi v domaćem in svetovnem časopisu poročilo o barbarstvih, ki jih počenjajo. Kot ponavadi, sedaj sedaj umeščajo zunanje sile, ki imajo na Kitajskem svoje privilegije, svoje čete in vojne ladje. Sedaj pomagajo vladi v Nankingu, toda ne v interesu Kitajske, nego v svojem. Na sliki so vojaki takozvane kitajske komunistične armade, ki se peljejo na bojišče proti četam nankingake vlade.

## Kaj povzroča potrese? Bog, pravi cerkev

Prerekanje v Italiji med cerkvijo in časopisjem, ki noče požreti vsake budalosti, zabava svet

Na vsak način je nekje sila, šujejo cerkev, čemu je Bog s tjo šibo potresa udaril najbednejši in najpobožnejši del italijanskega naroda? Nikjer ni tega kardinali v Milanu, Neapelju in Genovi pravijo, da je bil potres kazenski božja radi grešnega življenja ljudi, posebno kakov so se pred desetletji in celo stoletji.

Cerkev ni prišla kazenski rajše nad tiste kraje, kjer se res zavaba bogata gospoda na načine, ki jih smatra cerkev za grešne, in kjer so ženske, (pa tudi moški, katerih cerkev ne omenja radi svoje dvojne mere), v kopalih res "nesramno" bleče. (Izraz "nesramno bleče" je prvi rabil v tolmačenju vzrokov potresa in beganju ljudstva. V uredništvi fašističnih listov so večinoma ljudje, ki so bili nekak aktivni svobodomiseli. Vpra-

Vzlic fašizmu svobodomiselnosti v Italiji ni popolnoma mrtvo. Zagorelo je znova ob teki priliki, kajti početje cerkve v izrabljivanju te katastrofe za poneumnjevanje že itak viraževnega ljudstva jih je pripravilo, da so dvignili svoj glas proti srednjevetemu tolmačenju vzrokov potresa in beganju ljudstva. V uredništvu fašističnih listov so večinoma ljudje, ki so bili nekak aktivni svobodomiseli. Vpra-

## PRVI SOCIALISTIČNI LOKAL NA ANTRACITU

Prvi po vojni je bil nedavno v Wilkes Barré-u, ki je sedež Luzerne county, organiziran klub soc. stranke. Nad premagorji na antracitu vihte bič kapitalistični politiki ter njihovi lajki korupcne Lewistov in mašine. Novi lokal ima zelo sposobnega tajnika, ki je građevalstvo bolj ukoreninjeno kakor v južni Italiji. Zenske v teh krajev se oblačijo še vedno kakor so se pred desetletji in celo stoletji.

Cerkev ni prišla kazenski rajše nad tiste kraje, kjer se res zavaba bogata gospoda na načine, ki jih smatra cerkev za grešne, in kjer so ženske, (pa tudi moški, katerih cerkev ne omenja radi svoje dvojne mere), v kopalih res "nesramno" bleče. (Izraz "nesramno bleče" je prvi rabil v tolmačenju vzrokov potresa in beganju ljudstva. V uredništvi fašističnih listov so večinoma ljudje, ki so bili nekak aktivni svobodomiseli. Vpra-

Dnevnik Popolo di Roma piše, da je Bog misil udariti Sodomo in Gomoro, ne bi počel domov svojim najpobožnejšim častilecem. V ostrem članku namiguje Vatikanu, da naj ne bega že tako prestrašenega ljudstva, toda papežev glasilo je takoj odgovorilo, da ima duhovščina pravico izrabljati take katastrofe za utrjevanje vere med ljudstvom, da ga s tem napeljuje k "poštnejšemu" in "moralejšemu" življenju.

Cerkev dobro ve, da laže, kadar pripisuje potres Gospodovi razjarjenosti nad grešnim svetom. Ona tudi ve, da pobožni svet v svoji gluposti nič ne vprašuje, čemu je "neskončno usmiljeni stvarnik" ob enem takok okrunil in maščevalen kakor največji trinog! Cerkev živi od neumnosti ljudi, in zato hči, da ostanejo nevedni!

## KAKO SODI

delavstvo v starem kraju in javnost v splošnem delo Antonia Kristana? Po več vam članek na 4. strani. Citajte tudi druge v tej in prihodnji številki.

## FORDOVE INVESTICIJE V INOZEMSTVU

Medtem, ko Henry Ford omejuje obrat v detroitskih in drugih svetih tovarnah v Ameriki, se trudi, kako se bi ustabilil s tovarnami v Evropi. Ima že večje in manjše delavnice ter tovarne na Irskem, v Franciji, Nemčiji, Rusiji in Italiji. Večkrat poročajo, da jo napravi tudi v Jugoslaviji. V Milatu je kupil Ford Isotta-Fraschini avtomobilsko tovarno, v kateri bo izdeloval kare cenenega izdelka. V tovarni je udeležen tudi italijanski kapital. Novi avti bodo izdelani do popolnosti v Italiji, z italijanskimi delavci in materialom.

## Stavka vsled penzijske po stave v Franciji

V Franciji je zborno ne-davno sprejela penzijski zakon, ki so ga socialistični poslanci smatrati za veliko socialno pridobitev, toda delavci so šli v mnogih obratih, posebno v tkalniški industriji, vzliz temu na stavko. Zakon določa, da plačajo polovico pristojbin v penzijski sklad delavci od svoje plače, drugo polovico pa delodajalc.

Kmalu po sprejemu postave so se začele pojavljati tu in tam manjše stavke z zahtevami, da se morajo delavcem povisiti plača toliko, kolikor znaša njihov prispevek v penzijski fond, kompanije pa so zahtevali odklonile z argumentom, da bi to pomenilo isto kakor da one začlajo vso penzijsko vsoto, dasi nimajo od nje nobene koristi. Stavka z enako zahtevijo se je potem razširila še na velike industrije Unije, ki jo vodijo, poudarjajo, da stavka ni naperjena proti penzijski postavi, pač pa zahtevajo delavci povisjanje plače, ker so zelo nizke, razen tega jih prispevek za penzijo zniža še bolj. Ene kompanije bodo nedvomno priznale zahteve delavcev, druge se bodo brani, da skrajnosti z izgovorom, da bi jih povisjanje plače spravilo v bankrot. Medtem pa penzijsko postavo ostane in bodelažna s časoma izboljšanj.

Nezanesljivi podatki cenzus biroja so pripravili predsednika, da je imenoval novo komisijo v svrhu, da se dožene točnejše število brezposelnih delavcev.

Izmed 4,774,715 ljudi v Illinoisu, Indianu, Iowu, Michiganu in Wisconsinu so našeli samo 85,301 brezposelnih, ali 1,8 odstotkov, kar je seveda zelo malo. Listi na podlagi takih poročil pričebujejo članke, da je brezposelnih mnogo manj kot pa se je prvotno domnevalo. Tabuliranje štetja z ozirom na podatke o brezposelnosti v omenjenih državah še ni popolno, toda če bo razmerje tudi v bodoče enako, je brezposelnih delavcev le nekaj nad eden odstotek celokupnega prebivalstva.

Seveda vsak pameten človek ve, da so taki podatki o številu brezposelnih ne samo nezanesljivi, nego tudi neresnični. To ve tudi predsednik Hoover, ki je vsled tega imenoval posebno komisijo, da pronadje "boljše metode" za zbiranje podatkov o zaposlenosti in nezaposlenosti v ameriški industriji, kot pa jih nudi cenzus biroja.

Beg Italijanov preko meje

V časopisu so se prošle tedne pojavljale pogoste vesti o begu Italijanov preko meje v Francijo, da se ognezje persekučijam in fašističnemu tiranstu. Beg v teh časih zastrupenosti je iz Italije silno težaven. Mnogim se posreči, še več jih fašistične straže aretajo. V Italiji navsezadnje ljudje le niso tako zadovoljni s fašizmom, kakor poročajo v svet Mussolinijevi propagandisti. Ce bi bile dovoljene civilne svobodčine v svobodne volitve, bi fašizmu kmalu odzvonilo. Drži se na površju z diktaturom.

## Poroček in razporoček

V prvih šestih mesecih tega leta sta bile v čikaškem okraju na vseh sedem porok dve razporoki.

## NOVE TEKME NA MORJU, TODA BREZ KANONOV



Na sliki je osnutek ogromnega parnika, ki ga namerava zgraditi družba United States Lines za potniški promet preko Atlantika v konkurenči z nemškimi in angleškimi parniki. Sedaj imajo dve najmodernejši ladji Nemci, namreč parnika Bremen in Europa. Angleška Cunard črta ima v gradnji parnik, ki bo stal trideset milijonov dolarjev in bo največji na svetu. Potnikom bo nudil udobnosti, kakršnih baje ne more danes nuditi še nobena velika potniška ladja. Družba zatrjuje, da bo s posebno konstrukcijo odpričila tresenje parnika, katero povzroča morsko bolezni. Če jis uspe, bo to seveda velika pridobitev za potnike. — Ameriška linija na vse to izjavlja, da v tej tekmi ne bo ostala zadaj, pač pa zgradila parnike, ki ne bodo imeli primere. Vse tako izgleda, da se bodo ljudje v bodoče vozili v splošnem veliko udobnejše, kakor pa se je dozdaj večina ljudi, ki so načeli to deželo.

# Glasovi iz našega Gibanja

## Prvi tisoč naročnikov v kampanji

Izkaz poslanih naročnin od strani agitatorjev, priobčen na tej strani, bazi 897 celoletnih naročnin. Treba jih je še 103, da dosežemo prvi tisoč, ali eno tretjino določene kvote, katero MORAMO napolniti do 31. decembra.

Trideset agitatorjev je zastopanih v tem izkazu. Vseh, ki sodelujejo v kampanji, je nad dvesto. Od prošlega izkaza do tega so poslali 235 polletnih naročnin, če pa bi bilo v njenu zastopanju še ostalih 170 agitatorjev vsaki vsak z eno polletno naročnino, bi se cilju bližali veliko hitreje.

Letošnje je jubilejno leto Proletarca. Četrto stoletja dela ima za seboj. In smo rekli: dali mu bomo darilo k redkemu jubileju — TRI TISOČ celoletnih naročnin od strani agitatorjev do konca leta. Cilj še vedno lahko dosežemo, toda armada Proletarčevih agitatorjev mora postati AKTIVNEJŠA, da bodo delati VSI, ne samo nekateri.

Res, da so slabi časi, toda mar naj radi njih delavsko glasilo žrtvujemo zastolu ali celo nevarnosti nazadovanja? Tudi brezposelnemu koristi, če spozna vzroke svojega žalostnega stanja. In tisti, ki hranijo pri naročnini na DELAVSKI list, ZELO SLABO HRANIJO! Dopovejte jim to. Bodite ŽIV agitator! Potrudite se, da boste zastopani v bodočem seznamu poslanih način.

## ZAPISNIK SEJE EKSEKUTIVE JSZ.

dne 3. julija 1930

Navzroči Godina, Maslach, Upajo, da s časoma zopet zgradi Tauchar, Novak, Zaitz, tajnik Pogorelec, Miško, Angeline Tich in Garden.

Odsotni, Aleš, Olip in Mary Udovič, (na obisku v starem kraju), in Lotrich, Kokotovich, Vider ter Margole vsled opravkov.

Predseduje Godina.

Zapisnik prejšnje seje sprejet, kot čitan.

Poročilo tajnika: V juniju je bilo naročenih znakov za 718 članov in članic, med katerimi je bilo 15 izjemnih za brezposelne člane.

Pri klubu št. 27 v Clevelandu so zadnje čase pokazali malo več živahnosti. Tajnik namreč poroča, da je poravnalo članarino med drugimi tudi več takih članov, ki so z njim nekaj mesecev zaostali. Pevski zbor "Zarja", ki je deloval pod okriljem kluba št. 27, se je razdvojil. Ena skupina, nasprotna klubu, je glasovala za odcep in se reorganizirala istotako pod imenom "Zarja". Ker je mnogo pevcev in pevki odstopilo, si klubov zbor "Zarja" prizadeva, da boli novih moči, v čemur, kot poročajo, uspeva.

mesece ter sporočila, da še ostanejo pri tej ustanovi: št. 192 SNPJ., Milwaukee, Wis.; št. 297 SNPJ., Raton, New Mex.; št. 282 SNPJ., Little Falls, N. Y.; št. 142 in 312 SNPJ., Collinwood, O. (slednje pošle prispevke prih. mesec); št. 80 SSPZ., Herminie, Pa.; št. 104 JSZ., Chicago, Ill., in Dram, društvo "Soča", Pueblo, Colo. Sodruginja Krasna poroča, da bržkone pristopi tudi pevski druž. "Bled". Prispevki še niso poslani. Danes je včlanjenih v tej ustanovi 132 organizacij, pričakuje se pa, da se to število še pomnoži. Tako je dosegla Prosvetna matica v tekočem letu uspeh, kot ga še ni imela od začetka svojega obstoja.

Od prošle seje so se obrnila za igre in drugo sodelovanje na Pevski matici sledče organizacije: Dr. "Sunflower" št. 604, Arma, Kans.; kluba št. 45 in 11 JSZ.; dram. dr. "Soča", Pueblo, Colo., in Rudolf Gorjup za dram. klub v Moon Runu, Pa. Vsem smo poslali, kar so želeli.

Tajnik Pogorelec poroča o Prosvetni Matici sledče: Od prošle seje so se ji pridružile še sledče organizacije: "Friendly City" No. 684 SNPJ., Co-nemaugh, Pa.; št. 381 SNPJ., Aguilar, Colo.; Slov. sam. ml. pod. dr. "Vijolica", Milwaukee, Wis. Sledče društva pa so poslala prispevke za prošle

Kar se tiče direktorjev za Prosvetno matico, kot jih predvideva tozadenvi osnutek, ki je bil sprejet na prošlem zboru, je potrebno, da se o tem pogovorimo že na tej seji, tako da bo šel ta odbor, oziroma direktorji, lahko takoj na delo.

Poročilo sprejet na znanje.

Za prihodnjo jesen se bo za društva najbrž izdal M. Bee-

drovo delo: Karl Marx, njegovo življenje in njegov nauk, in morda še ena druga knjiga po-

vestne vsebine.

Kar se tiče direktorjev za Prosvetno matico, kot jih predvideva tozadenvi osnutek, ki je bil sprejet na prošlem zboru, je potrebno, da se o tem pogovorimo že na tej seji, tako da bo šel ta odbor, oziroma direktorji, lahko takoj na delo.

Poročilo sprejet na znanje.

Za stavbinstven odsek poroča njegov tajnik Fr. Zaitz, da so vzeli na detroitskem zboru delnice v prid doma JSZ. in Proletarca Nace Zemberger (še eno), Anton Garden, Peter Benedit in Andrew Grum, in vzel jih je tudi klub JSZ. v Piney Forku. Finančno poročilo za prošlo polovico leta o stavbinstvenem fondu je bilo podano prošlemu zboru. Doda se k računu le še vsote za delnice, kupljene na zboru.

Predstavljam vam delavcev za

zadnjem časom, ki so se

zadnjem č



## PROLETAREC

List za interes delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.  
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,  
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.  
Lokomotivo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobditev  
v številki tekočega tedna.

## PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.  
Established 1906.Editor Frank Zaitz  
Business Manager Charles PogorelecSUBSCRIPTION RATES:  
United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.Address.  
PROLETAREC  
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.  
Telephone: Rockwell 2864.

546

## TRGOVSKA VOJNA S SOVJETSKO RUSIJO

Nova ameriška tarifna postava določa, da je importiranje kakrsnega koli blaga, ki ga izdelajo jetniki, prepovedano. Na podlagi te klavzule je trgovski departement zvezne vlade nedavno prepovedal uvoz ruskega pulpa ameriškim papirnicam, češ, da ga pripravljajo za eksport prisilni delavci. Zaeno s to prepovedjo se je začela v tej deželi velika gonja proti vsakemu ruskemu uvozu. Bil je narejen pritisk tudi na predsednika Hooverja, ki pa svari pred "prenaglijenostjo." Prepovedi, ki bi jih napravili, bi morale veljati v enakih okoliščinah za vse dežele, ne samo za Rusijo, misli Hoover.

Ruska trgovska komisija v Zed. državah je odločno zanikala, da pripravljajo pulp, ki se ga uvaža v to deželo iz Rusije, prisilni delavci. Tisti, ki zahtevajo, da naj bo prepoved trajna, odgovarjajo, da so v Rusiji vsi delavci "prisilni," ker so "nesvobodni" in morajo delati tam, kjer jim je določeno.

Zadaj za to prepoved ni "moralno" vprašanje "prisilnega dela", nego bojanjen pred rusko konkurenco. Sovjetska Rusija je ogromna dežela, z ogromnimi prirodnimi bogastvi; čim bolj se bo njeno gospodarsko stanje jačalo, toliko več bo lahko izvajala raznih sirovir ter izdelkov v inozemstvu. Ruski pulp konkurira ameriškemu in kanadskeemu. V interesu tistih, ki ga naročajo, je, da ga dobe poceni. Dobili so ga deloma v Rusiji. To je "nepravična konkurenca", so zavplili nasprotni ameriški interesi, "kajti produktivni stroški v Rusiji so silno nizki, ker izvršujejo delo jetniki brezplačno." In trgovski departement je izdal prepoved.

Ruska trgovska komisija v Zed. državah, zvana na kratko Amtorg, ima velike neprilike. Dolže jo "komunistične propagande", stavlja jo na pot ovire pri uvažanju ruskih izdelkov, sreča pa seveda svobodno naročati ameriške izdelke za uvoz v Rusijo za kolikor milijon hocé in more. Kapitalisti nimajo pred "komunistično propagando" amtorga nikakega strahu, imajo ga pred rusko konkurenco. Tisti kapitalisti, v katerih interesu je, da kupujejo od Rusije, so seveda na nasprotni strani. In tako je sedanja vojna v resnici vojna med ameriškimi grabeži, ki se bore za profit.

Največje sleparstvo ameriških krvosesov je "zgrajanje" nad prisilnim delom v Rusiji. Ameriške kompanije, ki operirajo v republikah centralne Amerike, v južnih državah te Unije, in marsikje druge, se poslužujejo najbolj tiranskih metod, kakrsne nimajo primer niti v taborih ruskih jetnikov. Izkorisčanje in suženjstvo, kateremu so podvrgnjeni tisoči delavci v omenjenih krajih, ni nobena tajnost. Plačani so tako nizko, da jim zadostuje le za hrano in nekaj cap, katerim se ne more reči obleka. Vladar nad njim je boss, ki jih sme svobodno pretepati in tudi ubijati. Krvavi upori proti takemu stanju lani in v prejšnjih letih so bili vpijoči dokaz suženjskih razmer v domenah ameriških kompanij v latinski Ameriki.

Vzlič temu se prideval in drugo blago, ki se ga producira s suženjskim delom, svobodno uvaža v Zed. države. Klavzula o "prisilnem delu" je v takih slučajih pozabljena. Tiče naj se le sovjetske Unije, dasi ima vladar, katere namen in program je koristiti onim, ki delajo. Svetohiški ameriški profitarji, katerim to dejstvo ni skrito, pa hinavsko zavijajo oči z apelom, — protektirajo delavce tukaj in v Rusiji s prepovedjo ruskega importa! "Filozofija" profitarstva je ne samo tragična nego čestokrat tudi smešno neumna.

## ŠENKOVANJE KONCESIJ

V Chicagu je mestni svet zelo radodaren s koncesijami. Šenkuje v milijonih vrednosti cestno-železniški družbi, telefonski kompaniji itd.

Dokler sta bila v mestnem svetu dva socialista, so bila taka darila nemogoča.

PRIČE, KI SEDAJ IZPOVEDUJEJO, DA SO NA OBRAVNAVI PROTI MOONEYU IN BILLINGSU LAGALE, SO SEDAJ ZA NJUNO OSVOBODITEV IN PO-  
PRAVLJAJO STORJENO KRIVICO

Tom Mooney and his wife on the roof of a building one and a quarter miles from the explosion



FRANK C. OXMAN

Pričam, ki preklicuje pravtne izpovedi, kateri so dale sodišču pretezo, da je l. 1916 obodilo Mooneyja v Billingsu radi bombnega atentata na preparedness parado v San Franciscu, se je sedaj pridružila tudi Estelle Smith. Prvi, ki je preklical kar je pričal pred 14 leti, je bil John MacDonald. Zaslišanje se vrše pred odborom za oprostitev in vrhovnim sodiščem države Californije. Zaslišujejo tudi druge, ki so bili omenjenega leta bližu kraja, kjer je eksplodirala bomba, ali ki so bili skupaj z Mooneyjem v Billingsu. — Že leta 1928 — avgusta meseca — je William V. MacNevin, predsednik porote, katera je obodila Mooneyja na smrt in Billingsu v dosmrtno ječo, dejal govorju Youngu, da bi porota obo oprostila, če ne bi bila v njuno krivdo prepričana v sledi izpovedi, ki sta jih dala proti njima priči Oxman in MacDonald. Že na obravnava so Mooneyjevi zagovorniki dokazali, da sta lagala oba. MacDonald sedaj sam priznava, da so ga naučili pričati po krivem prosekutorji, ker so hoteli, da se oba delavska agitatorja spravi s poti. L. 1917 je sodnik Franklin A. Griffin, ki je izrekil obodilo nad Mooneyjem v Billingsu, dejal, da se je obravnavala vršila v izrednih okoliščinah, in je vsekodaj predlagal novo obravnavo, da se morebitna storitev na krivica popravi. Oblast je ostala gluba za priporočilo . . . Tudi generalni pravnik je priporočal novo obravnavo, a višja oblast se ni udala. Zavedno delavstvo je zbiralo prispevke, da izvijejo njuno osvoboditev, in da z veliko propagando pouči ameriško ljudstvo o krivici, ki jo je storila "Justicia" v Californiji. — Na sliki na levu na strehi je Tom Mooney, njegova žena in nekaj drugih, ki so bili ob času eksplozije eno in četr milje stran od bloka, na katerem se je dogodil atentat. Na skrajni desni, kjer je angleško besedilo, je ura, katero so dali Mooneyjevi zagovorniki fotografično povečati, da so z nje dokazali, da je bil Mooney v času eksplozije resdaleč stran. A ni nič pomagalo. Na vrhu na desni je sodnik Griffith, ki je že eno leto pozneje, ko je obodil Mooneyja v Billingsu, predlagal novo obravnavo. Spodaj na desni je priča Frank C. Oxman, ki je "vse videl in vedel" Mooneyja v Billingsu. Pozneje je bilo dokazano, da se je ta priča ob času eksplozije nahajala na renču (farmi) več sto milij stran. Čemu California vzliz vsem tem dokazom drži Mooneyja v Billingsu za 14. leto in ječi? Kdor ozna reakcionarje v tej državi, razume, čemu so glubi za pravico. Ali ker postaja pritisk javnega mnjenja vse jačji, se tudi oblast v Californiji ne more upirati in vodi "nova zaslijanja", da izve, kar bi lahko vedela že 14 let.

## "Delavska Politika" o Antonu Kristanu

"Delavska Politika", slovensko glasilo sedaj razpuščeno Socialistične stranke Jugoslavije, ki pa je vse izjemno stanju v državi socialistično glasilo, je priobčila v izdaji z dne 19. julija pod velikim naslovom v črem okvirju na prvi strani sledovi:

Dne 17. julija ob 22. uri je preminul v Ljubljani eden izmed ustanoviteljev delavskega

vojne razvojenosti v delav. go na ondotno višjo trgovsko gibanju, v času najostrejših polemičnih debat v vrstah socialistične demokracije in njenih bojev nazven, z njenimi odpadniki, ki so krenili za skrajno levičo, tvorili hrbitenico moža, ki se je s svojo uporno klubovalnostjo postavil po robu ne-le-vsakemu radikalizmu, ampak tudi vsaki korekturi povojske politike socijalne demokracije in tem riskiral svojo izolacijo. Stopil je izven okvirja stranke, ostal pa je po svojem prepričanju zvest ideji. Prenešel je samo težišče svojega delovanja, zapustivši arenou političnih bojev, na polje delavskega zadružništva. Razvzet delavskega zadružništva v Sloveniji pa je ozko in nelodljivo vezan z imenom Antona Kristana.

Ni se čuditi, če je mož, ki je toliko vstopil, se tudi motil in imel svoje napake, imel pa je zato tudi svoje vrline, vrline, ki mu jih morajo priznati tudi njegov osebni nasprotniki.

Celo njegovo življenje, od kar je že kot mlad fant stopil na javno pozornico, pa vse do svoje smrti, je bilo posvečeno delu, vstrajnemu delu, v vseh panogah delavskega gibanja, zlasti pa na polju delavskega zadružništva, kateremu je v zadnjem deceniju svojega življenja posvetil vse svoje sile.

Anton Kristan je bil borbenega natura, neupogljiv in neodjeljiv, in zlasti — nikoli malodružen. Njegovo življenje je popolno konfliktov, izvirajočih iz ostrih in resnih nasprotstev, ki so jih izobilovalo ostre debate za načela in taktiko, na najvišjih forumih delavskega političnega, strokovnega in zadržnega gibanja. Njegova bojevna narava, mu že od nekdaj ni dovoljevala, da bi se pustil oklepati v ozke spone izglasovanih resolucij in programov na raznih kongresih. Njegova silna iniciativnost in neomejena samozavest, ki sta ga vodili pri njegovem delu, sta ga spremljali na potu skozi celo življenje.

Bili sta poleg borbenosti in njegovega trdnega značaja tisti sili, ki sta v dobi počasnih staršev 31. januarja 1881 na Viču pri Ljubljani, kamor je bil poklican kot strokovni tajnik. Kot tak pa ni opustil misli na utemeljitev delavskega zadružništva v Sloveniji in tako ga naj-

luč sveta je zagledal kot sin ubogih staršev.

Leta 1908 se pojavi Kristan v Ljubljani, kamor je bil poklican kot strokovni tajnik. Kot tak pa ni opustil misli na utemeljitev delavskega zadružništva v Sloveniji in tako ga naj-

demo še istega leta med ustanovitelji "Konzumnega društva" z Ljubljano in okolico", sedaj Konzum. društvo za Slovenijo, ene največjih in najmočnejših delavskega zadružništva ustanov, kateri je umrl posvetil največji del svojih sil.

Njegova ideja ustanovitve delavske denarnih zavodov ima zabeležiti prvi vidni uspeh z utemeljitvijo "Kreditnega društva", ki si ga je zamisljal umrl kot nekako finančno centralo delavskega zadružništva, ki pa je dobilo svojo matico še v "Zadružni banki", vznikli v koatičnih prilik povojnih let.

Med vojno je omeniti od njega pokrenjeno "Vojno zvezo", gospodarsko organizacijo za preskrbo delavskih industrijskih centrov z živili.

Ko se je leta 1917-18 vodstvo Jugoslovanske socialistične demokratične stranke odločilo podpirati gibanje ustvarjeno z majsko deklaracijo in jo tirati v smer, ki jo je začrtala tivolska resolucija, je bil Anton Kristan delegat v Narodnem svetu in član Narodnega veča v Zagrebu, ki je leta 1918, dne 1. decembra sklenilo znano adreso o zedinjenju Jugoslovjanov.

Anton Kristan je bil strankin zastopnik v Narodni vladi za Slovenijo, kjer je imel resort za javna dela.

Neposredno ob istem času je prišel tudi v začasno narodno predstavništvo in je bil v drugi polovici leta 1919 imenovan za ministra za sume in rude v koalični vladi. Baš to so nasprotniki, najbolj seveda skrajni levicari, Kristanu zamerili. Res pa je, da so za vstop Kristana v vse te provizorne vlade in v ministrstvo glasovali poznejši najhujši levicari in da krivda za ministerializem ne zadene njega, ampak stranko kot celoto.

Se leta 1920 je bil Kristan izvoljen v ljubljanskem okrožju kot nosilec liste v konstituanto, vendar pa je leta 1922 odložil mandat in nekoliko resigniral odšel kot upravnik na državno veleposestvo v Belje. Pa tudi tukaj ni pozabil delavskega zadružnega gibanja. Po skoro enoletni odstopnosti se vrne v Ljubljano in začne delo znova in z novim članom.

Važna zadružna ustanova, koja je ozko vezana z njegovim imenom, je "Zveza gospodarskih zadružnih Jugoslovjan", katera posluje kot revizionska zveza in matica njej priključenih delavskih zadruž.

Veliko delavstvo je razvilo pokojni v publici. Domala vsi prevodi socialistične literaturu, kolikor jih imamo Slovenci, potekajo izpod njegovega peresa, pa tudi vsa važna literatura o delavskem gibanju v Sloveniji. Zbral je okoli sebe družbo mladih literatorjev, ki se je potem uveljavljalo v od njega pokrenjenih kolegarjih, revijah itd., od katerih nekaterih se danes izhajajo. Ni vse obrotilo, kar je poskušal in ustvaril, kljub temu pa je ostalo mnogo del, ki pričajo o njegovih produkcijah razmerami in načini ter podlage in družabne oblike istega. Ko pa dozori do gotove stopnje, bo določena združinska oblika zavrnjena in nadomesti jo nova — višje razvita. Da je prišel moment take krize, se pokaže v tem, da se razširi in poglobi nasprostvo in protislovje med distribucijskimi razmerami, torej tudi določeno združinsko obliko in njim odgovarjajočimi produkcijskimi razmerami in eni ter produktivnimi silami, produkcijsko sposobnostjo in razvojem njenih agencij na drugi strani. Potem nastopi konflikt med materialnim razvojem produkcije in njenim družabno obliko." Najizrazitejše se pojavi Heglove dialektike v slavnem 24. poglavju prvega zvezka "Kapitala", kjer je očrtan razvoj kapitalizma iz maloemešanskih lastninskih razmer skozi vse stopnje do socijalistične revolucije. "Iz kapitalističnega produkcijskoga načina izvirajoč kapitalistični način prilaščanja, torej kapitalistična privatna lastnina, je prva negacija individualne, na lastnem delu slonečne privatne lastnine. Ali kapitalistična produkcija ustvarja z nujnostjo naravnega procesa svojo lastno negacijo." Tu imamo tri stopnje: teza: individualno gospodarstvo; antiteza: kapitalizem; sinteza: skupna lastnina.

Od nemških socijaldemokratičnih pisateljev je zlasti Proudhon skušal uporabljati Heglove dialektike v svojih delih: "Kaj je lastnina?" in "Gospodarska nasprostva ali filozofija bede." (1840, 1846). Ze to, da je dal svojemu glavnemu delu naslov "Gospodarska nasprostva", kaže, da se je Proudhon živo zanimal za Hegla. Kljub temu je obtičal na površju; Heglove formule je uporabljal popolnoma mehanično. Pojava imarentnega razvojnega procesa (v družabnem organizmu golnih sil) ni pri Proudhonu.

## KARL MARX

Njegovo življenje in njegov nauk.

Spisal M. BEER.—Prevod C. ŠTUKELJ.

(Nadaljevanje).

"Proletariat in bogastvo (Marx je pozneje dejal: kapital) sta nasprotni. Kot taki tvorita celoto, oba sta tvorbi sveta privatne lastnine. Gre za določeno vlogo, ki jo imata oba dela v tem nasprotnu. Ni dovolj proglašati jih za dve strani ene celote. Privatna lastnina, kot bogastvo, je prisiljena, da vzdržuje samo sebe in s tem svoje nasprotno — proletariat. To je pozitivna stran nasprotna, sama v sebi zadovoljena privatna lastnina. Proletariat pa je nasprotno kot proletariat prisiljen, da odpravi sebe in s tem od sebe odvisno nasprotno — privatno lastnino, ki ga dela za proletariat. To je negativna stran nasprotna, njegov nemir v samem sebi, propadajoča in sebe ugonabljoča privatna lastnina . . . Nasprotni je torej privatna lastnina konservativna, proletarcu destruktivna stran. Od one izhaja akcija za ohranitev nasprotna, od druge pa akcija za njegovo uničenje. Privatna lastnina se žene vsekakor v svojem nacionalno-ekonomskem gibanju v lastno uničenje, toda le z razvojem od nje neodvisnim, nezavestnim in proti njeni volji, z obstoječim razvojem, ki ga poraja sama narašča stvari, s tem da ustvarja proletariat kot proletariat, bedo, zavedajočo se svoje duševne in fizične bede, človečnost, ki je otopana sama sebe in ki se tega zaveda ter se s tem uničuje. Proletariat izvršuje obsodbo, ki si jo piše privatna lastnina, tem da ustvarja proletariat, ki izvršuje obsodbo. Kadar zmaga proletariat, ne postane nikakor ne absolutna stran družbe, kajti zmaga le tako, da odpravi sebe in svoje

PAVEL DOROHOV:

**SIBIRSKI PUNT**

Ruski roman iz dne državljanske vojne

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

Sun-jat-sen se vedno bolj vzravnava. Pred očmi plava rdeča megla. Iz megle ga gleda dvoje drugih oči. Dva para pošastnih človeških oči se krizata se objemata — ne moreta se razstati. Oči Sun-jat-sena in oči Maksima, ki pritiska svoj obraz na okno kajute.

Iz obeh parov oči si je loboka tuga.

Sun-jat-sen stoji sedaj visoko vzravnava. Njegove krvavordeče, blazne oči se love Maksima. Iz ust curlja svetlordeči curak. Dva curka kapljata iz nosa, dva — iz ušes.

Levi brki nadporočnika jamejo migati.

"Prebodite one tam dol!"

Kvan-sin-jim in Su-an-li se krivita v bolečinah tak to povečata težo. Sun-jatsenove noge omahujejo. Pade na kolena.

Teža vleče telo nazaj. Vedno bolj in bolj.

Noge zlete kvísku — dolni, v vodi, zdi se, da se potopila velika riba. Siroki krogi valov se razširjajo po reki.

Nadporočnik se obrne k Selinskemu s hripenim glasom:

"Izboren Kitajec, kaj, pan Selinsky?"

Pan Selinsky sname svojo majhno, elegantno, malinovo huzarsko čepico z glave in si obriše čelo. Pod mehkimi brki trepeta izgubljeni smehljaci.

"Da . . . Kitajec . . . eh, grozno . . ."

Njegovi zobje zašklepetajo kakor v mrzlici.

V vas Ivanovko vstrelijo artilerijsko salvo. Na dveh mestih se vzpnejo mogočni dimi požara.

Zazvoni plat zvona. Od divjega strahu pregorjanji, drve kmetje po cestah. V največji naglici se nalagajo vozovi. Beže s svežnji in otroci v vasi, kolikor mogoče daleč od obrežja. Parobrod plove počasi po reki navzdol in neprestano obstreljava vas s svojimi štirimi topovi.

Vas gori na vseh oglih in koncih.

Maksim sedi v svoji majhni kajuti in strmi s turobnim pogledom v steno. S stene ga gleda široki, žolti obraz s pošastnimi očmi. Oči so krvavordeče. Blaznost se vlivata iz oči Kitajca v Maksime. Iz levega ustnega kota, iz nosu in ušes Kitajca tekoča kri kaplja čez plavo jopicu. Iz jopicice — na tla v Maksimovo kajuto.

Kaplja, kaplja, kaplja.

Vsaka kaplja zveni v Maksimovih ušesih preteče. Počasi se vzravna Kitajec. Tudi Maksim se dvigne. Oči Kitajca ga vedno bolj pritisajo. Mrzla, otrpla hladnota gre skozi telo Maksima. Groza se razlije, kakor ogromen val, iz poševnih oči in kaplja v oči Maksima in v njegove možgane.

"A—a—a!"

Maksim se zopet zave. Bled obraz služkinje ga gleda ves prepaden.

"Maksim Ivanovič, kaj je z vami?"

Vzdihne težko, zagluši naglo utripanje srca.

"Vode . . ."

Na dušek izpije kozarec. Gre z roko preko čela.

"Zbolel sem, Anjuta."

Na nasprotni strani leži Vjasovka. Dve vrsti nižje — Čusovka. Parobrod se ustavi med obema vasima.

Dva topa se obrneta proti Vjasovki, dva — proti Čusovki.

"Ogenj! Ogenj!"

Nadporočnik Jefimov in pan Selinsky opazjujeta z daljnogledi učinek strelov.

"Morda škodujemo mirnemu prebivalstvu, gospod nadporočnik?"

"Vseeno, to so vendar vsi puntarji. Ogenj! Ogenj!"

Ljudje begajo obupani po cestah, plat zvona zvoni.

Dve četi gresta na suho — ena v Vjasovko, druga v Čusovko.

Na parobrodu ostane samo moštvo za torove in strojnike ter nadporočnik Jefimov in pan Selinsky.

Maksim bega gor in dol po parobrodu. Od vojakov k mornarjem in od mornarjev k vojakom. S strastnim glasom, polnim bolesti, govori:

"Bratje, tako ne gre več! Katero kri prelivate? Kri vaših očetov, bratov, mater, sester! In kdo ste vi sami? Ne pripadate tudi k ljudstvu? Spadate morda h gospodi?"

Maksimove strastne besede vzdramejo čustva. Med vojaki se pojavi godnjuranje.

"Mi nismo gospoda, mi vsi smo kmetje."

"To pravim tudi jaz! Poglejte vendar gospo — pošilja vas v smrt, sama pa sedi in pije vino."

**Pomen konference J. S. Z.**

**Piney Fork, O.** — Vsaka centralna organizacija ima svoje "postojanke", katerim pŕavijo v boljši slovenščini tudi "ednice". V socialistični organizaciji je prva edinica klub ali med Amerikanci lokal. Klub ima svoje seje, na katerih sklepajo s svojih aktivnosti in se pripravljajo za višjo edinico, ki se sklicuje v določenih distriktilih od časa do časa. Na konferencah se razpravlja in sklepa o delu klubov ter o prosvetnem delu pod okriljem Prosvetne matice. Konferenčna zborovanja so ob enem priprava za zborovanje višje edinice, — Kongresa J. S. Z. Vrši se vsaki dve leti. Zadnji je bil meseca maja — junija t. l. v Detroitu. Kongres JSZ. in konvencije državnih organizacij socialistične stranke se pečajo z delom v svojem delokrogu, ob enem se pripravljajo za višje zborovanje — za konvencijo socialistične stranke, ki se vrši vsake štiri leta. Konvencije socialističnih strank razpravljajo in sklepajo o delu v deželah, v katerih delujejo, ob enem se pripravljajo za najvišji zbor — na kongres socialistične delavske internacionale. Prihodnji se bo vršil meseca julija drugo leto na Dunaju.

Delo organizacije se mora vršiti sistematično, po stopnjah. Konference JSZ. so del organizacijskega sistema, ki ga tvori mednarodno delavsko gibanje. Prihodnja konferenca za vzhodni Ohio in W. Virginijo bo v nedeljo 24. avgusta dopoldne v prostorih sodruga Bradleyja v naselbini Blaine, O. Popoldne bo v isti naselbini piknik na farmi s Andrejne. Glavna govorica bo Anna P. Krasna iz Johnstowna, Pa.

Rojakinje, pridite 24. avgusta na Blaine, da čujete žensko, ki vam bo govorila o pomenu, ki ga ima žena v delavskem gibanju; vzemite s sabo tudi slike in čebule. Sodruži in somišljeniki, vabljeni ste, da pridežete že dopoldne na konferenco, ker je to vaša organizacija in vaše zborovanje.

Nace Zlembberger.

**Kako bomo agitirali**

**LaSalle, Ill.** — Na seji kluba št. 4 JSZ. dne 17. julija smo razpravljali v prvi vrsti o predkratkom zaključeni kampanji za širjenje Proletarca in njegovih knjig, katero je vodil med nami s. Chas. Pogorelec. Vsi sodruži smo bili veseli tako dobrega rezultata, in upamo, da je tudi s. Pogorelec zadovoljen. Kako in kaj o tej kampanji ne bom opisaval, ker vem, da bo to storil s. Pogorelec sam, pač pa se hočem na podlagi razprav na omenjeni seji dotakniti vprašanja bodočnosti — to je, kako obdržati sedanje število naših naročnikov in isticga po možnosti še povečati.

Proletarec ni tujec med nami. Imel je v LaSalle naročniške že s prvo številko pred 25 leti in imel jih je od takrat vedno, včasi več, drugič manj. Sicer pa pustimo preteklost v miru, razen kolikor se lahko učimo iz nje, pač pa glejmo v bodočnost.

Sklip našega kluba je, da bomo v bodoče vsi sodruži postali zastopniki našega glasila. Na vsaki seji bo predložen imenik naročnikov in na vsaki seji

se bo delo za Proletarca razdelilo med vse sodruge, ker bo na ta način agitacija lažja in uspešnejša, kot pa če bi prepustili le enemu ali dvemu, da bi kolektala naročino. Tudi ni potrebno, da pride upravnik Proletarca vsako leto k nam na agitacijo, ker to delo lahko same izvršimo. Seveda radi vidi, da pride Charlie sem na obisk, ne pa, da pride radi agitacije same.

Seje kluba je nadalje sklenila, naj bodo v bodoče poročila v znamenju rekom: "Pustimo pse, da lajajo; to kaže, da smo na konju!"

Na nadaljnje napade, skrupsane po žrtvah "dobro pozna-tega", tulečega derviša, se ne bom oziral.

Rečem le še to:

Kogar Obzor napada, lahko mirne vesti glavo pokonci nosi, s vedrim očesom lahko zvre v preteklost z najboljšimi nadami v bodočnost in ni mu treba moliti "mea culpa . . .".

Ana Puncar.

**O piknikih v Waukeganu**

**Waukegan, Ill.** — Vremenski bogovi so imeli 27. julija svoje muhe, ki niso članom kluba št. 45 nč kaj ugaže. Rano je deževalo s tako odločnostjo, kot da ne misli ves dan prenehati. Domnevala sem, da smo z našim piknikom končali še predno se je pričel. Ni pa mi šlo v glavo, čemu bi se tako zamerili onim, ki pošiljajo dež. Pred par leti so nam nalihi en piknik že pokvarili, sedaj že drugega, to pa je že malo od sile — ampak oblaki so se razmagnili in imeli smo krasen dan.

Klubov piknik je prilično dobro uspel, posebno če upoštevamo, da sta se isti dan vršila še dva druga piknika in ako vzamemo v obzir tudi druge o-kolščine, ki so v kvar klubu. Zabava je bila neprisiljena, kar je potrejevala sodba prisotnih. Indijanska pečenka je dobro teknila ljudem. Ko je bila gotova, je hitro izginila. A je včelo časa, predno je bila prizadnjena. Taka zamuda ni Fr. Udovič iz Chicaga prav nič u-gajala. Pek (Fr. Mahnich) je bil toliko zaljubljen v metanje podkrov, da je čisto pozabil, da se mora indijansko pečenko cvreti v žerjavici, ne na solnec! Šele ko ga je na to dejstvo pozorila deputacija, je zagrlil prizadnjeni "paket". Treba je bilo čakati cele tri ure, predno je bila stvar gotova, dasi se je glasila objluba, da bo kmalu all right. "Ta 'mčki poča-kaj' je bil štiri ure dolg," je

**Član klubu.****Članstvu kluba št. 232 JSZ**

**Barberton, O.** — Klub št. 232 JSZ. vabi svoje člane v komentiral Udovich. No, koncem konca je bilo vse O. K. olnoščevalno udeležje prihodnje klubove seje v nedeljo 10. avgusta ob 10. dopoldne. Na dnevnem redu bo več važnih stvari, med drugim volitve odbora JSZ. za bodoči dve leti.

Math Mochnik, tajnik.

**Martin Baretincic & Son****POGREBNI ZAVOD**

324 Broad Street

Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

V nedeljo 10. avgusta se vrši piknik odsekov S. N. D., na-mreč Čitalnice, gospodinjskega v dramskega odseka. Vsled slabih razmer je članstvo iz-

previdele, da je boljše, če se vrši en skupni piknik namesto treh separatnih. Vršil se bo na Harrisonovi farmi, kakor klubov. Občinstvo je vabljen, da vendar pa ostane to, kar je bila doslej — glavno mesto slovenskega naroda in njegovega kulturnega udejstvovanja.

Cemu napredna društva vaše na-selbine ne oglašajo svojih prired-tudi v "Proletarju"?

Ne misli, da mnogo več, pač pa da hoče vedeti več.

**VINKO ARBANAS**

1320 W. 18th St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 4340.

**SVOLENSKO-HRVATSKA****TRGOVINA CVETLIC.**

Sveže cvetlice za plese, svadbe,

pogrebe itd.

**Anton Zornik****HERMINIE, PA.**

Trgovina z međimannim blagom.

Počni v pralni stroji na da-posebnost.

Tel. Herminie 2221.

**Sto izvodov za dva dolarja**

V agitacijske namene pošljemo sto izvodov "Proletarca" za dva dolarja. Naročite jih, kadar imate večjo sejo, veselico, shod, predstavo ali kako drugo priredbo, in jih razdelite med udeležence s priporočilom, da naj se nanj naroči. Pošljite naročilo pravo-časno!

**Frank Mivšek**

Coal, Coke and Wood—Gravel.  
WAUKEGAN, ILL.  
Phone 2726.

**Stari in zanesljivi prijatelji**

je naša banka vsem svojim odjemalcem, katerim je vedno na razpolago z nasveti in v vsakem drugem oziru.

Svoje prihranke si zavarujte pri

**KASPAR AMERICAN STATE BANK**

CHICAGO, ILL.



1900 Blue Island Ave.

se ga udeleži v čimvečjem šte-vilu.

Pripravljalni odbor poskrbi za postrežbo, da bodo udeleženci z njo gotovo zadovoljni. Imeli bomo razne pikniške igre, ob enem bodo ob tej prilikli igrali mehko žogo fantje S. N. D., ni pa še določeno, ko to pišem, s kom bodo tekmovali.

Anna Mahnich.

**Klub J. S. Z. na Power****Pointu reorganiziran**

V naselbini Power Point, O., je bil klub št. 9 ob priliki obiska s. Snyja, reorganiziran. Pristopilo je osem članov in članic. Razpuščen je bil oktobra 1927. Začasnim tajnikom je bil izvoljen Jacob Bergant.

**Tri glavna mesta Jugoslavije**

Današnja Jugoslavija ima tri izrazita mesta, ki predstavljajo tri narodnosti, razvoj njihove kulture in njihove tradicije. Beograd, ki je sedaj uradno glavno mesto Jugoslavije, je bil do konca vojne prestolica Srbije. Sedaj ima že okrog

# Pismo iz Ljubljane

**SNPJ. izletniki. -- Debate o diletantskih odrih, Cankarjevem spomeniku in brzjavnom drogu**

Piše Veno Venomer, Ljubljana

Dne 15. julija smo pozdravili zadnjo skupino izletnikov SNPJ. Prva je prišla junija in je bila najmočnejša, druga je prišla 6. julija in jih je bilo nekaj nad 50, zadnja pa včeraj dopoldne. Prvo je vodil Olip, drugo Aleš, zadnja pa Župančič. Od vsake skupine jih je nekaj ostalo v Parizu in Švici, da so si ogledali pariško življenje in švicarske pokrajinе. Včeraj jih je doseglo narančnost v Ljubljano 15. šest med njimi Molek in Župančič — pa jih je ostalo v Parizu, da si ogledajo Pariz ter spotoma Švico, nakar dospejo te dni v Ljubljano.

Dne 27. julija je v Ljubljani ameriški dan, kjer se sestanejo vsi SNPJ. izletniki, ki odpotujejo drugega dne na izlet po Jugoslavijo, in sicer gredo preko Karlovega v Split, od tam pa v Dubrovnik ter Boko Kotorško, obiščejo Sarajevo ter Beograd, v Zagreb pa se razidejo in se prične v avgustu vratiti v več skupinah domov v Ameriko.

Izletniki so zadovoljni s potovanjem in v vsem, kar so videli doslej. Mnogi so si ogledali delavske ustanove in organizacije v Ljubljani kakor tudi zadržane ustanove.

Pri nas pridevo vedno do kakih kulturnih debat in sporov. N. pr. režiser ljubljanskega gledališča **Onip Šest** je na mednarodnem kongresu integralske zvezne na Dunaju, ta mesec kot zastopnik Jugoslavije v svojem poročilu navaja med drugim, da je treba nastopiti proti gibanju diletantskih odrov v Sloveniji ter da bo naša država morala sprejeti zakon, ki bo delo teh odrov kontroliral in kesneje sploh povedal. Ta sklep je bil na kongresu baje tudi sprejet in

## Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

AVGUST.

CHICAGO, ILL. — "Moonlight" piknik soc. pevskega zabora "Save" v soboto večer 9. avgusta na Keglinem vrtu v Willow Springs.

DETROIT, MICH. — Piknik klubov it. 114 in 115 JSZ. v nedeljo 17. avgusta na 9. Mile in Ryan Road.

CLEVELAND, O. — Piknik kluba it. 27 JSZ. na Močilnikarjevi farmi v nedeljo 17. avgusta.

GIRARD, O. — Piknik kluba it. 222 JSZ. v nedeljo 24. avgusta.

BLAINE, O. — Konferenca in piknik klubov in društva Izobraževalne akcije JSZ. v nedeljo 24. avgusta.

BRIDGEVILLE, PA. — Piknik federacije SNPJ. za zahodno Pensylvanijo 31. avgusta na vrtu pri domu druš. it. 259 SNPJ.

SEPTEMBER.

CONEMAUGH, PA. — Piknik kluba it. 5 JSZ. v nedeljo 14. sept. na Parkhillu.

MOON RUN, PA. — Konferenca JSZ. za zahodno Penn. v nedeljo 28. septembra.

SHEBOYGAN, WIS. — Konferenca JSZ. za Wisconsin in severni Illinois v nedeljo 28. sept. v Fludernikovi dvorani. V soboto večer 27. sept. domača zabava kluba it. 235 JSZ. v korist konferenčne blagajne.

OCTOBER.

WAUKEGAN, ILL. — Veselica in dramski predstava kluba it. 45 JSZ. v Slov. nar. domu v nedeljo 12. okt. pop. in večer.

CHICAGO, ILL. — Dramski predstava kluba it. 1 v nedeljo 26. oktobra v dvorani ČSPS.

COLLINWOOD, O. — Veselica s programom kluba it. 49 JSZ. v nedeljo 26. oktobra v S. D. D.

NOVEMBER.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 30. novembra v dvorani ČSPS.

DECEMBER.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova začava kluba it. 1 v sredo 31. decembra.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoča datume svojih priredb, da jih uvremimo v ta oznak.)

bo torej sporočen naši vladi. Šest je zagovarjal ta svoj predlog bržkone s tem, da naj bila le poklicna gledališča žarišča odrske kulture in da mnogi diletantski odri s svojim gibanjem konkuriраjo z gledališči, ki jih podpira država in občine i. t. d. Šest je menda misil s tem napraviti dobro delo ljubljanskemu gledališču, ki boga po tem in takem zakonu obiskovalce menda množice v silni množini, morda bi se s posebnimi vlaki vozili idealni gledaliči v Ljubljano iz vseh slovenskih hribov in rovtov; tako s. mogoče misli Šest. Saj morda misli v tem tem čisto pošteno za teater, toda s tem je vsekakor izvršil poskusni atentat na vse izobraževalno, kulturno in umetniško delovanje naših nižjih ljudi, atentat na vse one z deželi, ki s silnimi žrtvami in naporom vzdržuje svoje odre ter seznanjajo svoje obiskovalce z našo in tujo gledališko umetnostjo, atentat na najočuvnejše kulturne napore naroda, atentat na eno najkrepkejših radostnih klic našega narodnega življenja, atentat, ki ga je treba najostreje obsoditi.

Razni prosvetni domovi po naši deželi, bodisi odri na kmety ali med delavci, so najosnovnejša žarišča naše kulture in zelo se moti Šest, če misli, da ima narodno gledališče v Ljubljani mnogo več stika z narodom kakor diletantski odri. Naš narod je po vseh v delavskih revirjih, naš narod je v Trbovljah in Rovtah, na Jesenicah in v hribih. Do njega ljubljansko gledališče ne more, tudi če bi hotelo, zakaj plačevati visoke tantime za vsakega poklicnega igralca, ki stopi na deželske odrske deske, je temu našemu narodu nemogoče. Sam si je ustvaril svoje odre v majhnih dvorahnah, sam si je ustanovil svoje igralske družine, da igra, če treba, pod kozolcem — in mirno lahko rečeno, da vršijo ti diletantski odri prav tako važno kulturno delo kakor ljubljansko gledališče.

Sest je med drugim tudi izjavil, da so vsa naša diletantska društva zanič. Neozirajo se na to, da je režiser Šest sam hodil mnoge diletante učit, pribijamo, da je tudi med mnogimi poklicnimi igralci mnogimi diletantov, in da je med diletanti mnogo pravih igralcev — saj so naši veliki igralci, ki so začeli z resno gledališko slovensko umetnostjo, izšli iz diletantskih odrov: Danilo, Danilova, Bukšek, Bukšekova, Nučič, Boršnik, Cesar itd.

Zato, ker bi tak "Šestov zagon" pomenil atentat na kulturno življenje našega naroda, mislimo, da s svojim zakonom ne bo prišel do Beograda in da vrla ne bo niti hotela govoriti o takem zakonu ter se bo tako ognila blamaži, ki bi ostala zapisana v kulturni zgodbini Slovencev, in kakor bi ostala zapisana za Šesta radi njegove gornje izjave in predloga.

Slovenski narod je delaven v kulturnem življenju, delaven v gledališkem življenju, kamor koli gre, nese to svojo ljubezen do odrskih desk s seboj ter igra v Franciji ter Ameriki, v Nemčiji ter v Argentini... Kdo bo skušal stopiti nanj z nogo, kakor je stopil z besedo Šest, režiser državnega dramatskega gledališča v Ljubljani?

Cankarjev spomenik — maša — brzjavni drog —. Pred meseci pa smo imeli polno debat radi Cankarjevega spomenika na Vrhniku. Tam se je postavljal odbor za postavitev Cankarjevega spomenika, vrhniški rojak Jurca v Detroitu pa je z veliko vremeno zbiral in

zbral denar med ameriškimi rojaki. Vse lepo in prav; lahko služi to kot krepka zaušnica vsemu našemu javnemu življenju: ameriški rojaki, ki jih domača zemlja ni mogla preživeti ter so morali v tujino ter se raztepli v vse smeri, ti rojaki-izgnanci so zbrali denar za spomenik Cankarja, glasnika najnižjih, glasnika izgnancev doma in na tujem. Do sem je še vse dobro in lepo.

Potem pa je prišlo do debat. Zakaj računati treba, da je postavitev spomenika kateremu kolik zadeva vsega naroda, računati treba, da mora biti spomenik umetniško delo, ki bo odgovarjalo današnjemu in južnemu dnevu in prav nič včerajšnjemu, zavedati se treba, da postavljamo spomenik Cankarjevemu duhu in ne vrhniškemu občanu, ki je nosil tak klobuk in tako pelerino, ampak je pisal take in take knjige, bičal tako in tako... Vrhniški odbor pa se je hotel kar sam pogovoriti z nekim kiparjem, ki naj napravi Cankarja v kamnu, takšnega, kakršnega smo poznali. Ko je javnost po časopisu izpregovorila, češ, da je postavitev spomenika in njevog značaja zadeva vsega naroda — tedaj je prišlo do debat. Odbor je moral popustiti, postavil odbor iz strokovnjakov, v katerem so bili naš veliki arhitekt Plečnik, slikar Jakopič, umetn. zgodovinar Vurnik itd. Ti naj bi gledali na umetniški načrtov, ki jih je znal dosledno tudi uresničiti. Njegove stvaritve same najbolje svedočijo njegovo ogromno tvornost, so poklonile prekrasne vence v stevilnih delavskih revirjih Slovenije mnogo, mnogo dobregega... On, ki je z bistrom očesom opazoval življenje in s sočutnim srcem razkrival bedo delavstva, se ni strašil velikih načrtov, ki jih je znal dosledno tudi uresničiti. Njegove stvaritve same najbolje svedočijo njegovo ogromno tvornost, so poklonile prekrasne vence v stevilnih delavskih organizacij. Ustavil se ob venuc iz rdečih rož Konzumnega društva v Hrastniku, enako krasen je venec splošne kreditne zadruge. Ob levi strani krste je venec ameriške Slovenske narodne

podporne jednote iz samih načelnih, vrtnic in palminih listov, venec zadruge "Deda" ter venec uradništva Zadružne banke. Na desni strani so položili vence velejemske urad, podporne jednote iz samih načelnih, vrtnic in palminih listov, venec zadruge "Deda" ter venec uradništva Zadružne banke. Na desni strani so položili vence velejemske urad,

podporne jednote iz samih načelnih, vrtnic in palminih listov, venec zadruge "Deda" ter venec uradništva Zadružne banke. Na desni strani so položili vence velejemske urad,

## Anton Kristan na mrtvaškem odru

Ljubljansko "Jutro" z dne 20. julija piše:

"V črno opremljeni dvorani ljubljanske Delavske zbornice leži na visokem odru. Tisoči sre utripajo v globoki žlosti za možem, ki je kot delavski voditelj ustvaril malin ljudem v stevilnih delavskih revirjih. V priznanju pokojnikov neoporečeno velikih zaslug klonijo glave tudi taki, s katerimi se je pokojnik v življenju odločno boril.

Bronasta krsta pod črnim baldahinom je posuta z načeljini. V počastitev spomina velikega zadržnega delavca so poklonile prekrasne vence stevilne delavskih organizacij. Ustavil se ob venuc iz rdečih rož Konzumnega društva v Hrastniku, enako krasen je venec splošne kreditne zadruge. Ob levi strani krste je venec ameriške Slovenske narodne

podporne jednote iz samih načelnih, vrtnic in palminih listov, venec zadruge "Deda" ter venec uradništva Zadružne banke. Na desni strani so položili vence velejemske urad,

Veliki pokojnik leži danes zlomljen po zavratni bolezni v najlepših moških letih med venci in cvetjem. Ves dan se vr

podporne jednote iz samih načelnih, vrtnic in palminih listov, venec zadruge "Deda" ter venec uradništva Zadružne banke. Na desni strani so položili vence velejemske urad,

Narodite si dnevnik

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00,  
pol leta \$3.00.

Ustanavljajte nova društva.

Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. LAWNDALE AVE.,  
CHICAGO, ILL.

SK Sloboda, rokodelci tobačne tovarne, osobje Jugometalije, Zveza delavskih žena in deklet in številna druga društva. Mnogo je tudi prekrasnih vencov, ki so jih naklonili osebni prijatelji in znanci pokojnega Antona Kristana.

Prerano je zapustil dolino dela in trpljenja. Njegove zemske ostanke bomo spremeniли danes popoldne ob 15. k večnemu počitku na evangeliskem pokopališču. Vse priprave so urejene in bo udeležba častna.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO  
KAVARNO  
MERKUR

3551 W. 26th St.,  
CHICAGO, ILL.  
(V bližini urada SNPJ in  
Proletarca.)  
FINA KUHINJA IN  
POSTREŽBA.  
KARL GLASER, lastnik.

John Metelko, O. D.

Pričiščemo oči in določimo očala  
6417 St. Clair Ave.,  
CLEVELAND, O.

Milwaukee Leader

Največji ameriški socialistični dnevnik — Narodina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 528 Juneau Ave.  
MILWAUKEE, WIS.

Dr. Otis M. Walter  
ZDRAVNIK IN KIRURG  
4002 West 26th Street,  
CHICAGO, ILL.

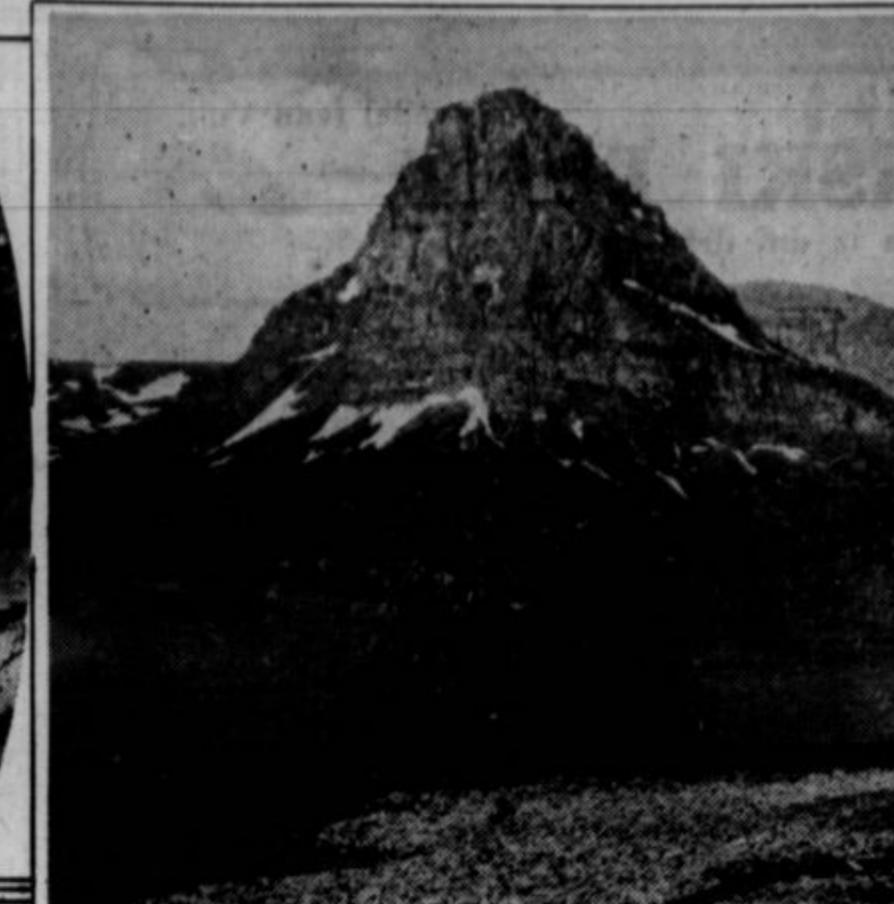
V uradu od 1 do 6. popoldne, v torek, četrtek in petek od 1. pop. do 8. zvečer.  
Tel. LAWNDALE 4872.  
V FRANCES WILLARD BOLNISNICI  
od 9. do 10. dopoldan ob torkih, četrtekih in sobotah.

"New Leader"

angleški socialistični tednik.  
Izhaja v New Yorku. Naročna \$2 na leto, \$1 na pol leta.

Najboljše urejevan angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita.

Narodite si ga tudi vi. Naročna zanesljivo sprejema "Proletarca".



## MOŠKE OBLEKE

100% IZ ČISTE VOLNE

\$16.50

LAWNDALE CLOTHING HOUSE

3649 West 26th St., blizu Lawndale

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrváckem, Slovačkem, Češkem, Poljskem, kakov tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

vam priporočamo v naklonjenost.

Ako vam lahko postrežo enako dobro kakor druge, zasluzijo, da jih patronizirate! Povejte

# Kako si je človek ustvaril Boga

Študija na podlagi imperialističnega naziranja zgodovine.

JOHN KERACHER. PROSTO PREVEDEL I. M.

(Nadaljevanje.)

## Duša — želja po ohrani.

Iz tega impulsa samohrane je človek že v davni dobi ustvaril verovanje v nadaljevanje življenja po smrti. K temu verovanju so ga podkrepili razni naravnini fenomeni, ki jih ni razumel. Vzemimo najprej najpriprostenega divjaka, na primer primitivnega Indijanca v ameriških pragozdih. Divjak je sanjal v spanju. V sanjah je videl svoje mrtve brate, priatelje, znance. Zbudil se je prepričan, da je bila resnica vse, kar je videl in čul v spanju. Mrtvi še žive! In tudi on bo živel. Tudi drugi so enako sanjali. Njegova vera je bila potrjena! — Videl je svojo senco, ki je hodila ob njegovih strani; videl je svoj obraz v luži; slišal je odmet svojega glasu. Kaj je to? Ali ni to "del njega", ali ni "duša", ki nikdar ne umre?

Moderni človek ve kaj je senca, odsev v vodi, kaj je odmet v gorske stene in da so sante fantastičen produkt možganov. Divjak ni vedel tega in pojasnilo, ki ga je dobil, je bilo prikladno njegovim življenskim razmeram; izšlo je iz njegove realnosti. Se danes so na svetu primitivni ljudje, ki vidijo v svoji senci del svojega bitja. Divjak pa je videl, da ima tudi žival senco in videl jih je v sanjah. Torej tudi živali imajo "duše", ki žive po smrti!

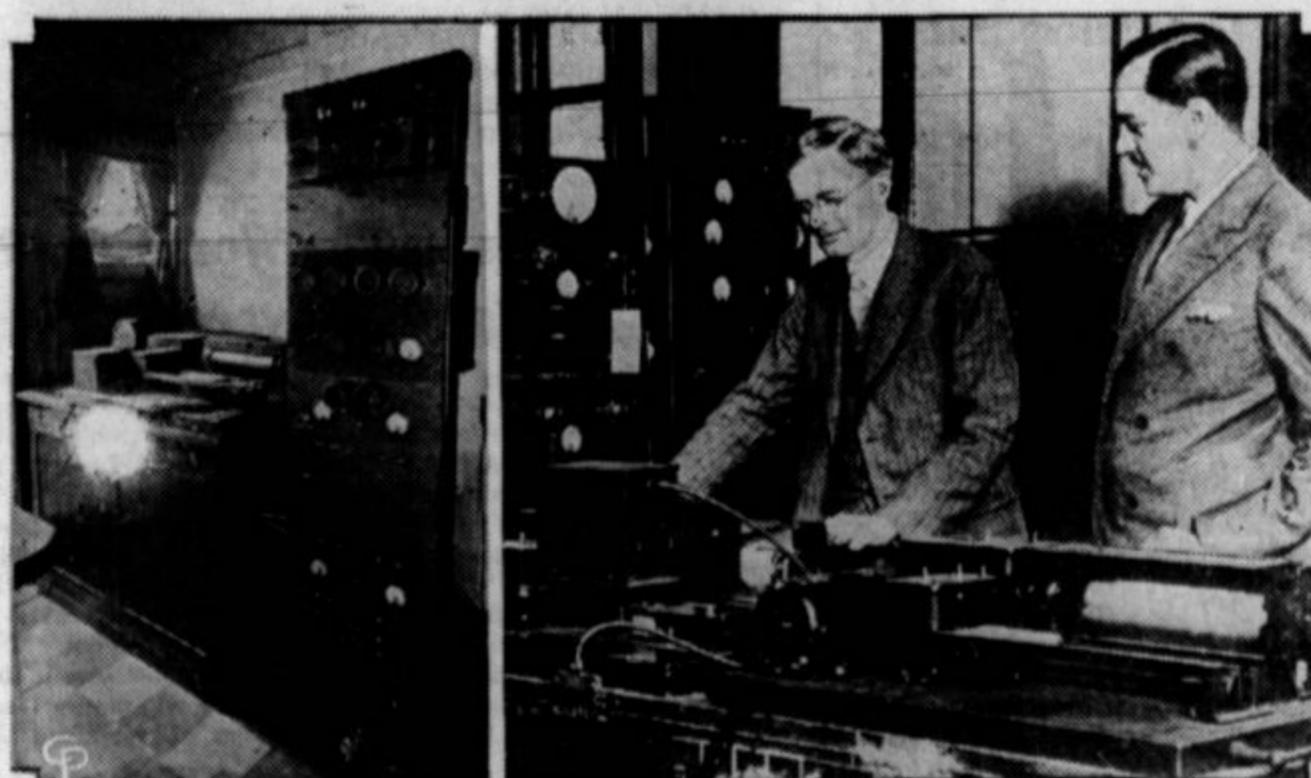
Kaj naj pa človek dela po smrti? To, kar je najrajski delal v življenu! Vse slike nebes, kar jih je človek ustvaril v svoji domišljiji, so le odsev njegovih najprijetnejših trenutkov v življenu. Indijanec je najrajski lovil divjino, ki mu je dajala živež, oblačile in koščeno ter roženo orodje. Cisto naravno je hotel biti lovec tudi na "onem svetu". Tako so bila indijanska nebesa "srečno lovišče", kjer nikdar ne zmanjka bizaran, jelenov in srnjakov. Naravna ideja iz njegovega materialnega environmenta! Od kod drugje naj pride? Indijanec je bil srečen v svojih gozdovih, v svojih loviščih — in njegova naturna želja je bila, da ga ta sreča spreminja tudi po smrti, vso večnost. Njegova "duša" ni bila nekaj abstraktnega kot verujejo moderni kristjani, temveč je imela telesno obliko: zobe, želodec, roke, lok v pšice, sekirico in ribe so tudi imeli "duše", kaj naj drugače lovi po smrti v svojih nebesih? To je moralo biti. Način pridobivanja življenskih potrebščin je glavni faktor v razvoju vsekih kultura. Ko so krščanski misijonarji pretvarjali Indijance v kristjane, so naleteli na velike ovire. Indijanci niso mogli za zlodaj razumeti sreče v krščanskih nebesih. Misijonarji so jim menda slikali krasne palače nad oblaki, kamor bo treba iti po zlatih stopnicah... Indijanec ni imel pojma kaj je to. Njegova življenske razmere niso poznale zlatih stopnic niti palač niti tronov niti angelskih tromb in petja. Debelo je gledal in se lepo zahvalil za takva nebesa. Imel je rajši svoja "srečna lovišča".

## Norveški bogovi.

Ameriški Indijanci so bili ob času njihovega odkritja še na zelo nizki stopnji barbarizma. Oglejmo si mitologijo Škandinavcev iz časa Vikingov, ki se živeli v devetem, desetem in enajstem stoletju in ki so bili bliže civilizaciji. Bili so v zadnjem stadiju barbarizma.

Kakor pri Indijancih — in vseh drugih narodih v tem oziru — tako so se tudi pri Vikingih porajale vse njihove ideje iz materialnih razmer njihovega življenu. Vikingi niso bili loveci na suhem pač pa ribiči in veliki veslači ter bojevniki na morju. Potovali so da-leč po vodi; njihove ladje so plavale do britiskih otokov in dolni na Sredozemsko morje. Cisto lahko so privesali tudi do bregov Amerike. Ce ni Leif Erickson prvi prevesal Atlantika — kakor pri povедujejo — je pa kdo drugi njegovega rodu. Vikingi so živelj največ ob plenu. Kjer so se izkrcali, tam so pobrali vse, kar je imelo kako vrednost za nje.

## RADIO WONDER DELIVERS NEWSPAPERS ABOARD SHIP



The strange characters and things that people famous comic strips are leaping the Atlantic daily via radio in order that passengers on ocean liners may enjoy newspaper features they are accustomed to seeing at home. These and newspaper stories are being transmitted in fac-simile from New York to the S. S. America by means of

equipment which Richard H. Ranger, engineer in charge of photo-radio activities of the R. C. A., is shown operating at New York, while Clark Kinnaird, promotion manager of King Features Syndicate, looks on. This is the first photo of Ranger and the new wonder of radio. Inset is the receiving apparatus aboard ship.

# How to get rich

You've heard it so often from devotees of capitalism that we don't need to remind you that rich men get that way by working hard, saving their money, and applying their God-given initiative and superior wisdom.

There's only the thing wrong with that theory—it "ain't so."

A case in point is that of Mrs. Ida Flagler.

She was the wife of Henry M. Flagler, Standard Oil magnate and railroad builder. Over 30 years ago he secured a divorce on the ground that she was mentally incompetent, and he set aside \$1,000,000 for her support. A luxurious cottage was built for her at a place for the mentally incompetent and she has been cared for by the best physician and nurses. She died July 11th at the age of 82 years.

The annual report of the committee in charge of her property, filed the other day in New York, shows that the original million has grown to \$15,247,925!

Isn't it perfectly clear that these millions were acquired by her because she worked hard, saved her money and applied her superior initiative and wisdom?

The poor woman has our sympathy, and we have nothing to say by way of criticising her—but the case is such a flagrant illustration of the nature of capitalism, and she spuriousness of the arguments of the devotees of capitalism, that it cannot be overlooked.

The other millionaires get rich in the same way.

Nobody ever got rich by working hard, saving his money and making use of superior initiative and wisdom. Nobody ever got rich except by getting something for nothing—by getting the earnings of others.

## REPORTS AND COMMENTS

### Another Convert for Socialism

Yes, folks, I'm one of the waitresses that helped serve breakfast, dinner and supper to the comrades and delegates who attended the convention of the Jugoslav Socialist Federation, May 30, 31, and June 1st.

In spite of my preoccupation in and out of the kitchen, I found time to attend part of the convention. I was surprised to see so many young people there and was very interested in the proceedings. Of course we all know that when one is listening to something of interest, time and words fly. When the convention adjourned, everyone knew it was a three successful days of Socialist deliberation.

The following "interpretation" of Socialism by Ebenezer Elliot, "The Learn-Law-Rhymer", is for obvious reasons a great deal of interest to me:

"What is a Socialist?"

One who is willing  
To give up his penny  
and pocket your shilling".

Not so very long ago, thus were the enemies of Socialism painting the Socialist movement — as a "bomb-throwing organization", that Socialists are all ugly creatures, yearning for the "equal division of unequal earnings" etc.

The intent of such views is now among thinking workers well understood. There is still, however a great deal of misunderstanding of the meaning of Socialism.

President Hoover in his campaign speech in New York defined Socialism as meaning the "equality of ownership" as against the equality of opportunity, although no recognized leader of the Socialist movement interprets Socialism as an economic order in which there will be "equality of ownership", but public ownership of production and distribution for use, not for profit. As to the question of equal opportunity, we have none of that now.

Most of those who seriously and honestly discuss the subject, know that modern Socialism is a good idea, and others will soon be following.

We all know that every organization must have leaders as well as members and followers. Yes followers, and we, the young generation, are the followers. Brothers and

SLOVENSKA PRIREDBE V CHICAGU IN OKOLICI

### AVGUST.

Pevski zbor "Sava". — "Moonlight" piknik v soboto 9. avgusta v Kegljevem vrtu v Willow Springsu.

Društvo Sunglasses in Integrity, SNPJ. — Piknik v nedeljo 10. avgusta, Palos Grove, Willow Springs.

"Slavija" it. 1 SNPJ. — Piknik v nedeljo 17. avgusta v Kegljevem vrtu v Willow Springsu.

### OKTOBER.

"Nada" it. 102 SNPJ. — "Ples slabih časov" v soboto 4. oktobra, Lawndale Masonic Temple.

Pioneer No. 559 SNPJ. — Plesna veselica v soboto 11. oktobra v dvorišču Sokol Haliček Tyrš.

Dramski odsek kluba it. 1. — Predstava v nedeljo 26. oktobra v dvorani ČSPS.

### NOVEMBER.

Pevski zbor "Sava". — Koncert v nedeljo 30. novembra v dvorani ČSPS.

### DECEMBER.

Klub it. 1 JSZ. — Silvestrovna zabava dne 31. decembra v Lawndale Masonic Temple.

(Ako priredba vašega društva ni v

either of these trips, take any street car to Archer Ave., transfer on Archer Ave. to the end of the line. From here take a Willow Springs or Joliet car which takes you direct to the grove.

Kegel's grove is an ideal spot for an event of this kind. Plenty of benches and tables are scattered about the park from where we'll be able to sit and watch the moon. Also an open air dance pavilion is at the service of those who care for moonlight waltzes. No spotlight will be needed for this occasion.

The committee also promises good refreshments with the best of service. Tickets can be secured from any member of the Chorus for a small price of 35c. John Rak.

## DETROIT TOPICS

As my vacation started July 11th, I was unable to stay for the Young American's picnic. But, as reported, in spite of threatening weather the picnic was a success. This success is due to the many out of town visitors, our comrades and other members who attended in great numbers.

During my absence, the recall election of Mayor Bowles took place; he was defeated by a majority of 30,000 votes. The election for a new mayor will soon take place, and it's up to the people now to select a man that will work in earnest for the working class. The newspapers here classify us as the "common herd". But remember that in America all men are born equal, no class distinctions.

Jerry Buckley, the well known "radio idol" after giving in the full returns of the recall election, was shot and killed by 3 gangsters. It was terrible shock to hear of his slaying. The police commissioner and public is still wondering why this tragedy was not broadcast at once to the many police cars so that the slayers could be caught.

While Jerry's body was laying in his home, there was an endless line of people for two days to pay their last respect to him. His funeral was the largest ever held in Detroit. All parking space within a radius of 1 mile was taken and the traffic was blocked for some time. Jerry had many radio friends and was well liked. But since his voice has been stilled by the eleven bullets in his back, it's indeed sad to listen in on the radio during the Jerry Buckley half hour period, as they speak of him.

Brothers and sisters, attend your Socialist meetings and lectures. Cooperate with each other and don't be ashamed to say you are going to a Socialist meeting or lecture. Let it ring from you and tell your friends what a good idea the Socialist movement is.

"Aggie" Oblock, Detroit, Mich.

### Sava's Moonlight Picnic

Another moonlight picnic will be given by the singing chorus Sava at Kegel's grove this Saturday night. Therefore leave troubles at home and come out with the rest of the merry group and spend an enjoyable night with your friends in Willow Springs. The committee has made all arrangements necessary to make this year's affair a peppy one.

Johnny Hochevar, the gentleman who is quite often involved in the activities sponsored by Sava, has in charge to furnish music for both young and old. Those remembering his dance music at last year's picnic can feel confident that they will again be served with satisfaction.

The transportation to the grove should not worry you. The committee has chartered a truck for the evening to take care of your transportation worries. The truck is scheduled to leave at 7: P. M. from the SNPJ Hall, 2657 S. Lawndale Ave. Those wishing to leave earlier will be accommodated by being at the above mentioned place at 5 o'clock. Round trip fares by truck are only 50c. However if you cannot make

Now lets see what the branches 114 and 115 JSF. have to offer? Oh yes, the combined picnic to be held Sunday, August 17th, at Nine Mile and Ryan Roads. The girls indoor baseball team is to play at this picnic, and we will also see who the horseshoe pitching champs are.

As working conditions are bad and money scarce, the committee has made all prices as low as possible. Remember the date Sunday, August 17th. Everybody Welcome.

A Comrade.

"Why is Mabel so angry? The papers gave a full account of her weddin."

"Yes, but they put in that Miss Blackfield was married to the well known collector of antiques."

A crash—he died without a sound. They opened up his head and found—

## Socialist News

CONTRIBUTED BY

TONY KAMNIKER, JR.

Nearly every improvement in the city's method of handling finances has been inaugurated by the Socialists. The Socialists have a brilliant record in the planning and handling of the city's finances. They have changed Milwaukee so that it is unrecognizable as the same city in which graft, corruption and inefficiency reigned before they came upon the scene.

Other cities now envy Milwaukee. If you will elect Socialists to public offices as Milwaukee did you will regret it. If you want a clean, uncorruptable, efficient government whether it's municipal, county, state or National, Vote for a straight Socialist ticket. And don't forget to agitate among your friends. Teach them the Socialistic principles and their theories.

Some of the Capitalist papers are trying to comfort themselves by writing that the Socialist party is not gaining. They state that it was killed in 1917 and buried a few years later.

The Socialist party may have been delayed in its progress since 1917, until recent years, but at present its activities and membership are increasing throughout the United States. This result is due to the strong campaigns made by the party, the huge mass of unemployed workers who have become impressed with its ideals of a new social order and of other economic reasons.

Dr. Jesse Holmes of Swarthmore college opened the Socialist campaign in Philadelphia by saying: "The time has come for good citizens to drop old party machines. We must face the task of building up the party that will restore the natural resources of the country to the people and further increase social control of industry, so that it may operate for the service and not for the private profit."

"Public Power For Wisconsin" is the title of a brief, submitted by the League of Wisconsin Municipalities to the state interim committee on electric power. It consists of 104 pages. It is a perfect mine of information on municipal ownership of electric power. The facts set forth in this pamphlet are of great value in the power fight in this state, and believe me — the fight will go on until the problem is settled right, namely the complete Public ownership of electric power in this state.

The Socialists are always giving advice, says an upstate paper. We plead guilty. But we have a good excuse, the advice is needed. If the advice of the Socialists had been accepted and acted upon, the great industries would now be a collective property and paid for. Employment would be guaranteed to all willing to work. There would be no cutthroat competition. There would be human brotherhood.

We Socialists expect to stick around quite a while yet. The best way to get rid of us is to do as we say ..

## Pepping up Longfellow

The shades of night were falling fast.

The guy stepped on it and rushed past,

A crash—he died without a sound.

They opened up his head and found—

Baltimore Sun.

## Sodrogom v Clevelandu.

Seje kluba it. 27 JSZ. se vrte vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako treto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodruži, rihači, redno na seje in pridobivajo mu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

# POZOR, CHICAGO!



**"MOONLIGHT" PIKNIK**

**SOC. PEVSKEGA ZBORA "SAVA"**

**V SOBOTO 9. AVGUSTA**

**na vrhu rojaka Keglja v WILLOW SPRINGSU**

**VSTOPNINA 35c.**

Igral bo orkester JOHN HOCHEVARJA.

Udeleženci bodo posreženi dobro, zabava bo O. K., ples bo v paviljonu, in ker želimo, da se zabavimo v našem krogu, vas vabimo na piknik "SAVE

## SOME OBSTACLES

One of the obstacles to the release of Mooney and Billings is the memory of the Los Angeles case of 1911.

The whole labor movement came to the defense of the McNamaras when they were charged with bombing The Los Angeles Times. Gompers and the American Federation of Labor were very active, as were local federations and unions. The Socialists, too, were very active. Then, lo and behold, the defendants pleaded guilty!

All of us, in the union and Socialist movements, had believed them to be innocent and had proceeded on that theory. When they pleaded guilty we were thunderstruck. It was a blow right between the eyes.

This old affair was no doubt a stumbling block in the Sacco-Vanzetti case. It was calculated to cause many people to have doubts as to whether they were innocent or not. It is the same in the Mooney and Billings case—this old matter in which so many hundreds of thousands found that they had been misled is calculated to make many people have doubts.

Whenever a union uses violence to promote its end, it helps to keep Mooney and Billings in prison. Not only that, but it holds back the progress of unionism in general.

This is true even when there seemingly is an immediate gain. Such methods undermine character and make for disintegration and failure in the long run.

Mooney and Billings have, in our opinion, been proved not to have had anything to do with the Preparedness day bombing for which they are serving sentences. They should be released at once.—Milwaukee Leader.

## TREATY REVISION

A Hungarian Socialist paper has put up to me a difficult problem. It wants to know where I and American Socialists generally stand on the revision of the peace treaties.

Of course the answer is that we recognize the injustice of the peace treaties and want some revision of them.

But to say this is one thing, and to decide just how much revision and how to get it is another. No perfect national boundary lines can be drawn in Europe. Germany should never have taken Alsace from France, but to restore it to France was not worth a war nor did restoration prevent much open discontent among the Alsatians. The same thing will be true about other rectification of boundaries, especially by war. They are not worth war. A growth of a new spirit in Europe, the formation of economic unions, a decent regard for the rights of minorities, will create the atmosphere in which peaceful rectification of boundaries is at once more likely and less urgent. Incidentally one test of the league of nations will be whether it will ever be strong enough to bring about peaceful revision of some of the most obvious defects in the peace treaties. That will depend on the growth of international Socialism more than on any other force.—Norman Thomas.

## "REDS" IN CHINA

As in America, so in China, it is necessary to read with scepticism what the papers say about the so-called reds.

There is such a mixup in China that no outsider knows who is who and what is what. There may be a few Communists in the muddle, and there may be many men in it who have been influenced by Moscow but who know as much about Communism as a hog does about Sunday.

What seems clear, and has seemed clear for several years, is that the sprouts of modern civilization are peeping through the ground in China and that they are destined to grow and overspread the country.

In that event, the stronger industrial countries that have been in the habit of doing about as they please in China will, one of these times, be told where to get off. China, like India, intends to have home rule, but the methods are different.

There is no Gandhi in China. But that is not all. The circumstances, as well as the methods, are different.

India, except the independent states, is under the control of one great industrial country, England. China is not under the control of one country. Several countries have spheres of influence, concessions and the like. Industrialists of many countries have a mouth-watering desire for Chinese loot. Chinese who loot cities are called looters, but outside capitalists who loot Chinese are never called by so opprobrious a name.—Milwaukee Leader.

## HIS RETRACTION MAY FREE MOONEY



John MacDonald, whose testimony against Tom Mooney and Warren K. Billings helped send them to San Quentin Prison for life in the San Francisco Preparedness Day bombing case, is shown as he was taken to Baltimore Police Headquarters by detectives. MacDonald admitted that he perjured himself 14 years ago in trial of the two labor agitators.

## Los Angeles Socialists "Appal" Police

The following story is reproduced as it appeared in the Los Angeles Times, the organ of the open shop interests of Southern California:

### 'DEAD JUSTICE' MARCH BARRED

"Mooney Mass Meeting Plan for Advertising Foiled

"Police Board Bars Parade of Hearse and Coffin

"Socialist Assails Refusal in Inflammatory Talk

"A request by William W. Busick of the Socialist party of Los Angeles county for permission to parade a hearse and coffin bearing banners reading "California Justice is Dead" on the streets of Los Angeles to advertise a mass meeting in Trinity Auditorium, August 2, to protest against the continued incarceration of Thomas J. Mooney, San Francisco dynamiter, was turned down by the Police Commission yesterday as outrageous and revolutionary."

"I think such a thing would be disastrous and extremely radical," said President Thorpe. "It would be appalling to symbolize that justice and law is dead in Los Angeles. I cannot conceive how such a request can be made."

### Statement Challenged

"Busick, who was present, boldly challenged Thorpe's statement, declaring 'millions of men in the world are convinced that justice is dead in California.'

"You allow the American Legion to use the streets to advertise gambling devices and the films to put up banners," declared Busick, "so why not allow us to advertise our meeting?"

"There is no parallel in this demand," declared Commissioner Walkup. "None of us will admit that justice is dead."

"My vote is against it as the most outrageous request I have ever heard," declared Thorpe. "The hearse is the emblem of death and such a thing would be broadcast all over the United States and humiliate us. Wouldn't such a thing tend toward revolution against law and order?"

### PROTEST VOICED

"The whole world already knows justice is dead in California," asserted Busick. "Millions are holding or planning to hold protest mass meetings against the imprisonment of Mooney. You didn't ask the American Legion or the films what they were going to put on their trucks. Why bother about what will be on the hearse? A revolution is not impossible. Strikes are in progress or pending over Mooney's incarceration."

"Commissioner Walkup moved and Commissioner Coe seconded the motion to turn down the application and it carried unanimously."

The same evening the Commissioner denounced the Socialists over the radio. Busick has written him thanking him for the radio publicity since the party did not have funds for such extensive advertising.

## SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

The intense heat wave has played havoc all over the U. S. Last week end the writer had the opportunity of visiting Johnstown, Pa., and the nearby localities and witnessed what otherwise is gorgeous scenery. But the strong sun beating down and lack of rain has caused the crops to dry and grass to burn. For a Chicagoan the Allegheny Mountains left a splendid impression of how beautiful it must be when the weather is right. Our boys are hard workers there but conditions are just as deplorable in Johnstown as they are elsewhere in the country.

Frank Jacoby drove our party consisting of Frank Podboy, John Lokar, Joseph Culkar and the writer on a sightseeing trip. Around the hills and mountains Frank wound the car and unravelled the sights that astonished us all. We drove by Charles Schwab's place of abode, and we had seen miles of well developed land. Our guides did not tell us exactly how many thousand acres of land Charles owns but it looked like a mighty big place. Only a few miles away however stand the various settlements of workers. When you compare the spacious well developed land and buildings of Schwab with those of the workers, and then you see the men trail to these sweat shops and mines daily while Charlie swings his golf clubs for exercise every day you just naturally wonder why the workers continue to fill Charlie's bank rolls while they merely exist.

One of the most interesting sights was the dam that caused the terrible Johnstown flood some forty years ago. The entire story was explained to us in this manner. Several capitalists had their hunting and fishing grounds in the mountains back of Johnstown. To have it exclusively as they dammed off the water. In doing so they used only the earth. It was therefore a weak dam. Often people would complain that it was on the verge of collapse, but the rich folks paid no attention to the warnings. And so, one day, with all the suddenness and force of water the dam was torn to bits and some five thousand people, 779 of whom were never identified, lost their lives.

An old stone bridge withstood all the horror the water brought on and today it really is the monument to the catastrophe, although in reality they tell us, had it not been so sturdy or better still had it taken its course with the rest of the homes, bridges, boxcars and buildings that were swept far down the valley the

damage wouldn't have been so great. The graves of the unknown dead are a sight that cannot be duplicated, and the "Incline" and the steep hills and mountains add more interest.

Many new acquaintances were made. Amid was our young leader Jane Fradel of Latrobe, Pa. Jane was given the privilege to say something to the young boys and girls about Socialism. She made such a hit that words cannot explain how startled those of us were that have not heard her before. Jane said it all in a few words but every word had so much meaning and carried so much with it that old timers themselves couldn't have done better. Jane told us that she attends all of the socialist meetings of her county. She spoke Saturday night and again Sunday afternoon.

The entire affair was sponsored by Friendly City Lodge No. 684, S. N. P. J. of Johnstown, Pa., on the occasion of their first anniversary. A good crowd was there to greet the hustling boys and girls of the community and to encourage them on to even greater success. Besides Jane Fradel the speakers were Andrew Vidrich, Joseph Culkar, John Lokar, Frank Podboy, Anna Krasna, Peter Bernik, Blas Novak, Adolf Krasna, Steffanie Zalar, A. Krese and yours truly. Everything went off smoothly and in clock like fashion.

Gang murders continue in Chicago as the booze racket spreads its venomous wings. Chicago hasn't uncovered one crime it must go to the next already. We have prescribed a remedy some time ago. Workers, the only way out of all this is to sweep out the entire city administration.

Johnny Kochevar tells us that everybody seems to be talking about Sava's Moonlight picnic for this Saturday, August 9. We are glad to hear that because we are ready to show the young folks a real good time. Refreshments will be the best. Music will be even better than last year, says Johnny, although everyone was satisfied last year. It's at Kegel's Grove in Willow Springs, folks! If you don't know the exact spot, its next to Oh'Henry Park to the North.

### BUSINESS FIRST

Patient—Doctor, I'm afraid I'm losing my memory.

Doctor—In that case, you'll have to pay me cash for this visit.

## WASTEFUL EFFORTS



OUR AIM:  
EDUCATION,  
ORGANIZATION,  
CO-OPERATIVE,  
COMMONWEALTH

## THE SOCIALIST PARTY AT WORK

### Another Referendum Asked

The 18th Assembly District, Branch 1, Kings County, New York, has adopted a motion asking that the national office submit to branches and locals of the party the following question: "That the national office of the Socialist party be moved from Chicago to Washington, D. C." This question was submitted to all branches and locals in a letter from the National Office.

### Connecticut

Local Hartford has just been reorganized and active officers have been elected. State Secretary Cederholm has called a ratification meeting with Jasper McLevy, candidate for governor, as chief speaker.

### Illinois

Socialist work both in Chicago and down state has picked up considerably. The members of the Y. P. S. L. are distributing the national office leaflets, "How to End War", before the theaters which are showing "All Quiet on the Western Front." Hudson S. Dailey, the new state secretary, is expecting to have his headquarters moved to Springfield immediately and is laying plans for an intensive all state campaign.

Signatures to put the congressional and legislative candidates on the ticket are being collected by numerous petition circulators and more members of the party are needed to do this work. They should get in touch with the new county secretary, Ralph McCallister. Phone: Seeley 2555.

### Kansas

Ross Magill, state secretary, reports that he is calling the first state convention to be held in Kansas for twelve years. It is to be held in the state capitol, Topeka, August 26th. A full slate of state candidates has already been filed and several congressional candidates are probable. The farmers are ripe for revolt and the party faces good prospects as the result of a militant fight for the farmer vote.

### New Jersey

State Organizer Jager has recently conducted a very successful organization tour in Camden County. Several young members have recently joined the Camden local, according to Edward R. Thompson, secretary, and "the future of our movement in Southern New Jersey looks very rosy and promising".

### New York

Comrade Frank R. Crosswaith reports that Negro work in Harlem is getting better results than for many years. Open air meetings are by far the most promising that have ever been held. The audiences are tremendous in size and are purchasing books as they never have before. Strong opposition is, of course, always met. The latest stunt has taken the form of a united front between the followers of Marcus Garvey and the Communists against the Socialists.

### Oregon

With the nomination of an overwhelming working-class ticket and the drawing up of a militant state platform, the convention held in the Labor Temple in Portland Saturday, July 19th, has started out on what is confidently expected to develop into the most successful campaign that has ever been carried on in this state.

Because of popular clamor, the Republican party has been forced to nominate for governor a man who was a believer in public ownership of power and who opposed the regular Republican machine, which is run by the power interests. This man has recently died and the Republican machine is again in control. This means that both the Republicans and Democrats will have outstanding reactionaries as their candidates, whereas the Socialist party will be the only one agitating for a program which will help the people.

The platform includes demands for state ownership of the hydro-electric power plants and direct power sales to cities and consumers at cost; the establishment of a state owned and operated bank, to act as a depositor for all state, county, municipal and private funds, the deposits to be used in financing state enterprises and the surplus to be used for loans on short terms at low rates of interest to workers and farmers. To lower the cost of retail prices to city workers and increase the returns to the farmer the platform urges the establishment and operation without profit of state owned stockyards, packing and slaughter houses, grain elevators and distributing facilities and the establishment of facilities for manufacturing and selling farm machinery, equipment and supplies at cost by the state. The platform also provides for state owned insurance of all kind, including live stock and crop insurance, at cost. Other planks include outlawing "yellow dog" contracts and abolishing labor injunctions.

## Changes in The World Trade Union Movement

The International Federation of Trade Unions has just released statistics showing that the "free" trade union organizations increased their membership during 1928 by almost 500,000 or 2.5 per cent. In Australia there was an increase of 11 per cent.

The number of countries in which there is a "free" trade union movement increased by one making 56.

Unlike the "free" trade union movement, the Communist-controlled unions declined considerably in 1928, membership decreasing by 14.3 per cent. The Communist trade unions in America decreased 40.4 per cent. The number of countries where the Communist trade union movement exists remained the same, 29.

The total membership of the denominational trade unions decreased by 1.3 per cent. In the Americas the decrease was 44.8 per cent. The number of countries with a denominational trade union movement, usually controlled by the Catholic Church, grew from 16 to 17; 13 being in Europe, 3 in the Americas and one in Asia.